

ส่วนราชการ สำนักบริหารกลาง ส่วนอำนวยการ โทร. ๐ ๒๕๖๑ ๔๒๙๒-๓ ต่อ ๕๖๙๙

ที่ ทส ๑๖๐๑.๑/ว ๕๕๙๐

วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอส่งเอกสารการศึกษา เรื่อง “ยุทธศาสตร์การใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย”

เรียน อธิบดีกรมป่าไม้

รองอธิบดีกรมป่าไม้ทุกท่าน

ผู้ตรวจราชการกรมป่าไม้ทุกท่าน

ผู้อำนวยการสำนักทุกสำนัก

ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑-๑๓

ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขาทุกสาขา

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร

หัวหน้ากลุ่มตรวจสอบภายใน

สำนักบริหารกลาง ขอส่งสำเนาหนังสือสำนักงานคลังสมอง วปอ.เพื่อสังคม ที่ คลังสมอง วปอ.ฯ ๒๙๓/๕๕ ลงวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๕ เรื่อง ขอส่งเอกสารการศึกษา เรื่อง “ยุทธศาสตร์การใช้ ทรัพยากรในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย” รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ เรียนมาเพื่อโปรดทราบ

少

๕๕๒ **ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก**

2. ทั่วไปเกี่ยวกับ

- 12.05.2013 / 2013

Handwriting

Sam

၁၂ ဂ.ပ. ၂၃၃၃

(นางสาวเพ็ญศรี สิริพันธ์)

ผู้อำนวยการส่วนราชการ

(นายจิระพงษ์ สุภาภักขณ์)

ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง

12/2
- 10/10/15 10/10/15
why 10/10/15
2/2/15

● ၆ ဂ. ဝ. ၆၄၄၄

(นายประลอง ดำรงค์ไทย)

ผู้อำนวยการสำนักจัดการป่าชุมชน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและจังหวัดลพบุรี

รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร

ในประเทศไทย ปรากฏว่ามีภัยธรรมชาติในหลายรูปแบบ เช่น พายุฤดูร้อน พายุฝน ภัยแล้ง น้ำท่วม วาดภัย การกัดเซาะชายฝั่งทะเล การกัดเซาะชายฝั่งแม่น้ำ ดินถล่ม สร้างความเสียหายต่อที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน เส้นทางคมนาคม – ทางหลวง ทางรถไฟ แม่น้ำ ซึ่งหญ้าแฝกมีคุณสมบัติที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาดังกล่าวได้ และสามารถลดผลกระทบตอสสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย สรุปผลการศึกษาได้โดยสังเขป ดังนี้

๑. โครงการพระราชดำริในการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แสดงผลในเชิงประจักษ์ว่าสามารถใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งนำไปใช้ในการพัฒนาและใช้ในการป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติได้ เช่น ใช้ป้องกันดินถล่มในพื้นที่ลาดชัน ใช้ชะลอการไหลของน้ำเพื่อลดการกัดเซาะของน้ำในบริเวณน้ำไหลผ่าน ใช้ป้องกันการกัดเซาะตลิ่งแม่น้ำ ลำคลอง คลองชลประทาน ทะเลสาบ สระน้ำ และ บ่อน้ำ
๒. คุณสมบัติของหญ้าแฝกที่สำคัญ คือ ระบบรากยาว สานกันแน่น และช่วยอุ้มน้ำ
๓. มีรายงานการพัฒนาใช้หญ้าแฝกในต่างประเทศ (ประเทศบราซิล ประเทศเวียดนาม และประเทศออสเตรเลีย) ในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเลได้
๔. ควรดำเนินการให้มีการเผยแพร่องค์ความรู้ของการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในสถาบันการศึกษาและชุมชน โดยรับการถ่ายทอดจากสำนักงาน กปร. และกรมพัฒนาที่ดิน เช่น การประชุมทางวิชาการเรื่อง “การใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติ” ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ ทั่วประเทศ
๕. ควรสนับสนุนการจัดทำแผนปฏิบัติการการใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำให้แพร่หลายไปทุกชุมชนทั่วประเทศ
๖. ควรเร่งรัดการใช้หญ้าแฝกในพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดดินถล่มที่ได้ศึกษาไว้แล้ว ทั่วประเทศ ให้เกิดผลอย่างต่อเนื่อง
๗. ควรจัดให้มีโครงการวิจัยและพัฒนาการใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลทั่วประเทศ เป็นโครงการเร่งด่วน
๘. ควรจัดให้มีโครงการการใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาการกัดเซาะตลิ่งแม่น้ำ ร่องน้ำ คลองชลประทาน ทะเลสาบ สระขนาดใหญ่ บึง และบ่อน้ำ ในพื้นที่ที่เหมาะสมทั่วประเทศ
๙. ควรส่งเสริมให้มีโครงการนำร่องในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติ
๑๐. ควรเผยแพร่ผลสัมฤทธิ์ของการใช้หญ้าแฝกและผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้สนับสนุนในการวางแผนการใช้หญ้าแฝกให้เกิดประโยชน์ในชุมชนต่อไป
๑๑. ควรได้มีการวิจัยและในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเปรียบเทียบความสามารถในการยึดพื้นดินของหญ้าแฝกต้นสนชายทะเล และต้นมะพร้าว และการนำมาใช้ร่วมกันในการแก้ปัญหาน้ำทะเลกัดเซาะชายฝั่ง

กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม
เรื่องยุทธศาสตร์การใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติ
คลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม

กรกฎาคม ๒๕๕๕

บทนำ

ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงศึกษาและทดลองใช้หญ้าแฝกจนเป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถนำหญ้าแฝกมาใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำได้ ดังมีพระราชดำรัสว่า

“ให้ใช้หญ้าแฝกในการพัฒนา ปรับปรุงบำรุงดิน ฟื้นฟูพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม ดำเนินการขยายพันธุ์ ทำให้มีกล้าหญ้าแฝกเพียงพอด้วย ที่สำคัญต้องไม่ล้มหน้าที่ของหญ้าแฝก ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และเพื่อการรักษาดิน ให้ทุกหน่วยงานและหน่วยงานราชการที่มีศักยภาพในการขยายพันธุ์ ให้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดิน ในการผลิตกล้าหญ้าแฝก และแจกจ่ายกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้เพียงพอ”ณ ศาลาเริง วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

ต่อมา เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2554 พระองค์ได้พระราชทานพระราชดำริเรื่องปัญหาดินถล่มเกี่ยวกับการเลือกชนิดพืชสำหรับปลูกในที่สูง ทรงแนะวิธีแก้ไขให้ปลูกพืชที่มีรากแก้ว ต้นไม้โตเร็ว และหญ้าแฝกสลับกันบนพื้นที่สูงและภูเขา

คลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม ได้ให้ความสำคัญต่อการใช้หญ้าแฝกในการแก้ปัญหาภัยธรรมชาติ และได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานและรายงาน ประมวลความเห็นขึ้นเป็นรายงานนี้ เพื่อนำเสนอต่อสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณานำข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

๑. ปัญหา

การใช้หญ้าแฝกเพื่อแก้ปัญหาจากภัยธรรมชาติ เช่น พายุฤดูร้อน พายุฝน ภัยแล้ง น้ำท่วม วาตภัย การกัดเซาะชายฝั่งทะเล การกัดเซาะชายฝั่งแม่น้ำ ดินถล่ม (ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน เส้นทางคมนาคม – ทางหลวง ทางรถไฟ แม่น้ำ) และในการลดผลกระทบตอสสิ่งแวดล้อมจะกระทำได้อย่างไร?

๒. ข้อเท็จจริง

๒.๑. ประเทศไทยตั้งอยู่เขตร้อน ใกล้เส้นศูนย์สูตร มีภัยธรรมชาติจากพายุฤดูร้อน พายุฝน เสมอ ทำให้เกิดการกัดเซาะตลิ่งของแหล่งน้ำ (แม่น้ำ ร่องน้ำ คลอง และคลองชลประทาน ทะเลสาป สระขนาดใหญ่ บึง และบ่อน้ำ) มีการกัดเซาะชายฝั่งทะเล การเกิดภาวะภัยแล้ง เกิดแผ่นดินถล่มในพื้นที่ลาดชัน และน้ำท่วมขนาดใหญ่ในพื้นที่เกษตรกรรม ที่อยู่อาศัย และเขตอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ภัยธรรมชาติยังเกิดขึ้นจากสภาวะโลกร้อน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติที่เร่งให้ภัยธรรมชาติมีความรุนแรงมากขึ้นกว่าปกติ ซึ่งมีมูลเหตุของปัญหาที่สำคัญ คือ การตัดไม้ทำลายป่า และการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก

๒.๒. ด้วยลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยาของประเทศไทยโดยรวม ความรุนแรงจากแผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้านหรือในประเทศไทยมีน้อยเมื่อเทียบกับเหตุการณ์คล้ายกันที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ แต่เมื่อเกิดขึ้น มีส่วนเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของธรณีวิทยาในพื้นที่ลาดชัน ซึ่งทำให้เกิดแผ่นดินถล่มในพื้นที่นั้นๆ ได้มากขึ้น

๒.๓. การตัดไม้ทำลายป่าในประเทศไทย ทำให้มีผลกระทบตอลแหล่งต้นน้ำธรรมชาติ ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำอุปโภค-บริโภค มีผลกระทบต่อปริมาณน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้เกิดภัยแล้ง นอกจากนี้ ทำให้การไหล

ของน้ำในพื้นที่เชิงเขาและพื้นที่ลาดชัน มีอัตราไหลสูง เป็นเหตุให้เกิดการชะล้างหน้าดินที่เป็นประโยชน์ทางเกษตรกรรม และเพิ่มอัตราเร่งของการเกิดแผ่นดินถล่มและการกัดเซาะตลิ่งของทางน้ำไหลผ่าน

องค์กรและแผนงาน

๒.๔. โครงการพระราชดำริในการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แสดงผลในเชิงประจักษ์ว่าสามารถใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งนำไปใช้ในการพัฒนาและใช้ในการป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติได้ เช่น ใช้ป้องกันดินถล่มในพื้นที่ลาดชัน ใช้ชะลอการไหลของน้ำเพื่อลดการกัดเซาะของน้ำในบริเวณน้ำไหลผ่าน และใช้ป้องกันการกัดเซาะตลิ่งแม่น้ำ ลำคลอง คลองชลประทาน ทะเลสาบ สระน้ำ และ บ่อน้ำ เป็นต้น

๒.๕. การใช้หญ้าแฝกในประเทศไทยยังจากติดอยู่ในแผนงานของสำนักงาน กปร.^{*} กรมพัฒนาที่ดิน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน แต่ยังไม่มีโครงการแก้ปัญหาภัยธรรมชาติโดยเฉพาะของรัฐบาล

๒.๖. กรมทางหลวงดำเนินการวิจัยและพัฒนาเพื่อใช้หญ้าแฝกในการป้องกันดินถล่มในพื้นที่ลาดชันและพื้นที่เชิงเขาอย่างได้ผล และกำลังขยายผลไปพื้นที่ทั่วประเทศ

๒.๗. มีรายงานการพัฒนาใช้หญ้าแฝกในต่างประเทศ (ประเทศบราซิล ประเทศเวียดนาม และประเทศออสเตรเลีย) ในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเลได้

๒.๘. สำนักงาน กปร. ได้ประสานงานและจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยมีสาระสำคัญของแนวทางและมาตรการการดำเนินการไว้ ๓ ด้าน ได้แก่^๖

๒.๘.๑. ด้านการศึกษาวิจัย

๒.๘.๑.๑. ส่งเสริมงานวิจัย

๒.๘.๑.๒. เผยแพร่ผลสัมฤทธิ์สู่กลุ่มเป้าหมาย

๒.๘.๑.๓. เพิ่มประสิทธิภาพการวิจัย

๒.๘.๒. ด้านการจัดการองค์ความรู้

๒.๘.๒.๑. จัดทำและพัฒนาหลักสูตรในสถาบันการศึกษา

๒.๘.๒.๒. ส่งเสริมการจัดการองค์ความรู้ของหน่วยงานอย่างเป็นระบบ

๒.๘.๒.๓. ส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่าย

๒.๘.๒.๔. จัดทำองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม

๒.๘.๓. ด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์

๒.๘.๓.๑. ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างรวดเร็ว

* สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

^๖ เอกสาร “แผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙” ของสำนักงาน กปร. ตุลาคม ๒๕๕๔

กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม
เรื่องยุทธศาสตร์การใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติ
คลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม

กรกฎาคม ๒๕๕๕

๒.๘.๓.๒. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถสืบค้นได้อย่างรวดเร็ว

๒.๘.๔. องค์การบริหาร (จัดตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการเพื่อกรประสานงาน รวมถึงหน่วยงานรัฐวิสาหกิจและองค์กรเอกชน)

๒.๘.๕. การแปลงแผนไปสู่ภาคปฏิบัติ (จัดทำแผนปฏิบัติการ ติดตามประเมินผล ขยายผล และพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จ)

๒.๙. กรมพัฒนาที่ดินได้มีหน่วยงานวิจัยและพัฒนาพันธุ์หญ้าแฝกกระจายในทุกจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อแจกจ่ายหญ้าแฝกให้ประชาชนที่สนใจ

๒.๑๐. แผนแม่บทฉบับที่ ๕ ดังกล่าว ไม่ได้กำหนดให้มีการวิจัยและพัฒนาการใช้หญ้าแฝกในการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล

หญ้าแฝก

๒.๑๑. หญ้าแฝกเป็นพืชตระกูลหญ้า (grass) มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Vetiver เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวตระกูลหญ้าชนิดหนึ่ง^๓ เช่นเดียวกับข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย ซึ่งพบกระจายอยู่ทั่วไปหลายพื้นที่ตามธรรมชาติ จากการสำรวจพบว่า มีกระจายอยู่ทั่วโลกประมาณ ๑๒ ชนิด และสำรวจพบในประเทศไทย ๒ ชนิด ได้แก่

๒.๑๑.๑. กลุ่มพันธุ์หญ้าแฝกลุ่ม ได้แก่ พันธุ์สุราษฎร์ธานี กำแพงเพชร ๒ ศรีลังกา สงขลา ๓ และพระราชทาน เป็นต้น

๒.๑๑.๒. กลุ่มพันธุ์หญ้าแฝกดอน ได้แก่ พันธุ์ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ร้อยเอ็ด กำแพงเพชร ๑ นครสวรรค์ และเลย เป็นต้น

๒.๑๒. หญ้าแฝกเป็นหญ้าที่ขึ้นเป็นกอ หน่อเบียดกันแน่น ใบของหญ้าแฝกมีลักษณะแคบยาว ขอบขนาน ปลายสอบแหลม ด้านท้องใบจะมีสีจางกว่าด้านหลังใบ มีรากเป็นระบบรากฝอยที่สานกันแน่นยาว หยั่งลึกในดิน มีข้อดอกตั้ง ประกอบด้วยดอกขนาดเล็ก ดอกจำนวนครึ่งหนึ่งเป็นหมัน

๒.๑๓. การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลาดชัน - ควรปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวตามแนวระดับขวางความลาดเทในต้นฤดูฝน โดยการทำแนวร่องปลูกตามแนวระดับ ใช้ระยะระหว่างต้น ๕ เซนติเมตร สำหรับกล้ารากเปลือยและระยะ ๑๐ เซนติเมตร สำหรับกล้าถุง ระยะห่างแถวตามแนวตั้งไม่เกิน ๒ เมตร หญ้าแฝกจะเจริญเติบโตแตกกอชิดกันภายใน ๔-๖ เดือน

คุณสมบัติหญ้าแฝก^๔

๒.๑๔. คุณสมบัติเด่นของหญ้าแฝก

๒.๑๔.๑. มีการแตกหน่อรวมเป็นกอ เบียดกันแน่น ไม่แผ่ขยายด้านข้าง (รูปที่ ๑)

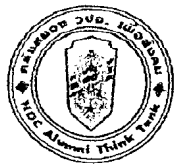
๒.๑๔.๒. มีการแตกหน่อและใบใหม่ ไม่ต้องดูแลมาก

๒.๑๔.๓. หญ้าแฝกมีข้อที่ลำต้นถี่ ขยายพันธุ์โดยใช้หน่อได้ตลอดปี

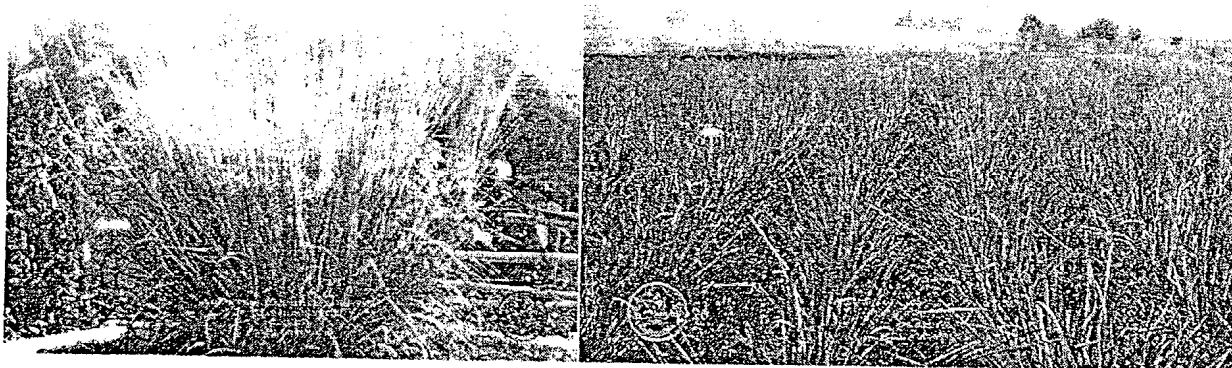
๒.๑๔.๔. ส่วนใหญ่ไม่ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด ทำให้ควบคุมการแพร่ขยายได้

^๓ ข้อมูลจากกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (<http://irv101.idd.go.th/>)

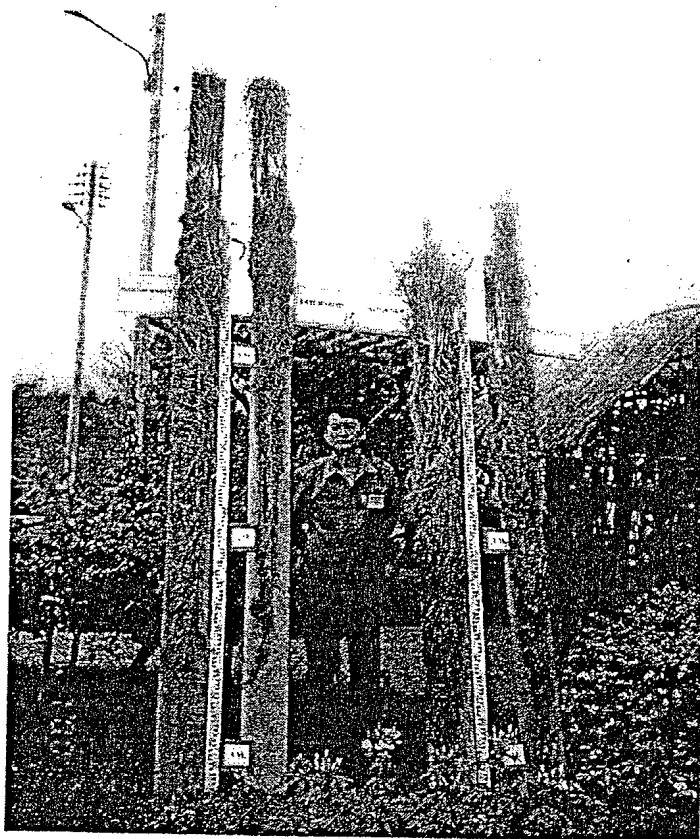
^๔ ข้อมูลจากกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม

- ๒.๑๔.๕. มีใบยาว ดัดและแตกใหม่ง่าย แข็งแรงและทนต่อการย่อยสลาย
- ๒.๑๔.๖. ระบบรากยาว สานกันแน่น และช่วยอุ้มน้ำ (รูปที่ ๒)
- ๒.๑๔.๗. บริเวณรากเป็นที่อาศัยของจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์หลายชนิดในดิน
- ๒.๑๔.๘. ปรับตัวกับสภาพต่าง ๆ ได้ดี ทนทานต่อโรคพืชทั่วไป
- ๒.๑๔.๙. ส่วนที่เจริญต่ำกว่าผิวดิน ช่วยให้อยู่รอดได้ดีในสภาพต่าง ๆ

รูปที่ ๑ กอหญ้าแฝก

รูปที่ ๒ รากหญ้าแฝกแน่นและยาว (๑ ถึง ๓ เมตร)

กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม
เรื่องยุทธศาสตร์การใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติ
คลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม

กรกฎาคม ๒๕๕๕

๒.๑๕. ใบหญ้าแฝกสามารถนำไปใช้ทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานต่างๆ และสามารถนำไปผสมกับวัสดุอื่นเพื่อทำผลิตภัณฑ์อื่นด้วย เช่น การทำถุงฉาบเก็บข้าว และใช้เป็นแผงหลังคาบ้านแทนสังกะสีหรือกระเบื้องหลังคา เป็นต้น

๒.๑๖. ความสำเร็จของโครงการพัฒนาและใช้หญ้าแฝกที่ประสบความสำเร็จ ทั้งในประเทศและในต่างประเทศ จำเป็นต้องมีชุมชนเข้าร่วมดำเนินการตั้งแต่ต้นและตลอดไป

ความร่วมมือระหว่างประเทศ^๔

๒.๑๗. มูลนิธิชัยพัฒนาและสำนักงาน กปร. ด้วยความร่วมมือของธนาคารโลก องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (สำนักงานภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก) ได้จัดให้มีการร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อเป็นการสนับสนุน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝกผ่านการจัดตั้งเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ คือ เครือข่ายหญ้าแฝกบริเวณขอบมหาสมุทรแปซิฟิก (Pacific Rim Vetiver Network) ซึ่งเป็นเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกแก่ประเทศสมาชิกที่อยู่รอบบริเวณขอบมหาสมุทรแปซิฟิก 22 ประเทศ โดยทางจดหมายข่าว และเอกสารวิชาการ คือ Technical Bulletin, Vetiverim Newsletter และทางเว็บไซต์ของเครือข่าย คือ <http://prvn.rdpb.go.th>

๒.๑๘. มูลนิธิชัยพัฒนาและสำนักงาน กปร. ได้จัดให้มีการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ (The International Conference on Vetiver หรือ ICV) ขึ้น ทุกๆ ๔ ปี โดยจัดเป็นครั้งแรกในจังหวัดเชียงราย ในวโรกาสครบรอบ ๕๐ ปีขึ้นครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ และมีประเทศต่างๆ เข้าร่วมการประชุม อาทิ ออสเตรเลีย บังคลาเทศ บราซิล เอธิโอเปีย อินเดีย อินโดนีเซีย เคนยา มาดากัสการ์ ไนจีเรีย สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐคองโก สาธารณรัฐอัฟริกาใต้ สหรัฐอเมริกา เวเนซุเอลา เวียดนาม และ ไทย ในการประชุมแต่ละครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานรางวัลส่วนพระองค์ให้แก่งานวิจัยเกี่ยวกับหญ้าแฝก เรียกว่า The King of Thailand Vetiver Awards ครั้งล่าสุด ได้มีการประชุมเมื่อเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ ประเทศอินเดีย

๒.๑๙. นอกจากนี้ สำนักงาน กปร. ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติจากธรรมชาติ เช่น ประเทศสหภาพพม่า มาดากัสการ์ และประเทศเวียดนาม เป็นต้น

๓. ข้อพิจารณา

๓.๑. หญ้าแฝกได้มีการพิสูจน์แล้ว ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ว่าสามารถอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อการเกษตรกรรมและเพื่อป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติได้ ทั้งในพื้นที่ลาดชัน และการกัดเซาะตลิ่งแม่น้ำ ร่องน้ำ คลองชลประทาน ทะเลสาป สระขนาดใหญ่ บึง และบ่อน้ำ

๓.๒. หญ้าแฝกได้มีบทบาทในต่างประเทศ (ประเทศออสเตรเลีย ประเทศบราซิล ประเทศเวียดนาม) ในการป้องกันและบรรเทาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล ซึ่งชายฝั่งทะเลไทยประสบปัญหาการกัดเซาะจากน้ำทะเลทั่วประเทศ การวิจัยและพัฒนาการใช้หญ้าแฝกเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเลไทย น่าเป็นสิ่งที่ควรริเริ่มอย่างเร่งด่วน

^๔ ข้อมูลจากเว็บไซต์ สำนักงาน กปร. (<http://www.rdpd.go.th>)

กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม
เรื่องยุทธศาสตร์การใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติ
คลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม

กรกฎาคม ๒๕๕๕

๓.๓. แผนแม่บทของสำนักงาน กปร. ในการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการใช้เพื่อการป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติ จำเป็นต้องเพิ่มการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กระจายกันอยู่ทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นฐานทางวิชาการในการทำงานร่วมกับชุมชนและกรมพัฒนาที่ดิน

๔. ข้อเสนอแนะ

๔.๑. ควรดำเนินการให้มีการเผยแพร่องค์ความรู้ของการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในสถาบันการศึกษา และชุมชน โดยรับการถ่ายทอดจากสำนักงาน กปร. และกรมพัฒนาที่ดิน เช่น การประชุมทางวิชาการเรื่อง "การใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติ" ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ ทั่วประเทศ

๔.๒. ควรสนับสนุนการจัดทำแผนปฏิบัติการการใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำให้แพร่หลายไปทุกชุมชนทั่วประเทศ

๔.๓. ควรเร่งรัดการใช้หญ้าแฝกในพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดดินถล่มที่ได้ศึกษาไว้แล้ว ทั่วประเทศ ให้เกิดผลอย่างต่อเนื่อง

๔.๔. ควรจัดให้มีโครงการวิจัยและพัฒนาการใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลทั่วประเทศ เป็นโครงการเร่งด่วน

๔.๕. ควรจัดให้มีโครงการการใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาการกัดเซาะตลิ่งแม่น้ำ ร่องน้ำ คลองชลประทาน ทะเลสาบ สระขนาดใหญ่ บึง และบ่อน้ำ ในพื้นที่ที่เหมาะสมทั่วประเทศ

๔.๖. ควรส่งเสริมให้มีโครงการนำร่องในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและบรรเทาภัยธรรมชาติ โดยการประสานงานกับสำนักงาน กปร. และกรมพัฒนาที่ดิน

๔.๗. ควรเผยแพร่ผลสัมฤทธิ์ของการใช้หญ้าแฝกและผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนให้มีประสิทธิภาพและอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้สนับสนุนในการวางแผนการใช้หญ้าแฝกให้เกิดประโยชน์ในชุมชนต่อไป

๔.๘. ควรได้มีการวิจัยและพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเปรียบเทียบความสามารถในการยึดพื้นดินของหญ้าแฝก ดันสนชายทะเล และต้นมะพร้าว และการนำมาใช้ร่วมกันในการแก้ปัญหาหน้าทะเลกัดเซาะชายฝั่ง

๔.๙. ควรส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกควบคู่กันไปกับการใช้หญ้าแฝกในการแก้ปัญหาภัยธรรมชาติ
